

SKOVDYRKERNE

Skovdyrkeren

Nr. 112 - oktober 2026

Skovpleje
skal genskabe
Schackenborg
Slotspark

Indhold

Tæt opvækst har gemt store gamle træer, lindealléer og voldgrave i Schackenborg Slotspark. Nu skal en omfattende skovpleje genskabe parkens historiske strukturer.

Side 14

Leder	2
Kort nyt	3
Skovdyrkning over grænsen	4
Fuglene flytter ind i nye skove	8
Larve vil have lys og egetræer	11
Skovpleje genskaber slotspark.....	14
Drikkevand og skovrejsning	18
Ingen danske sika-hybrider	20

Forsidebilledet:

Skovmaskinen fjerner tæt opvækst omkring de store, gamle træer i Slotsparken ved Schackenborg Slot. Det giver blandt andet den store gamle ask mere plads. Foto: Jens Mathiasen

Vær med til at præge din skovdyrkerforening

Af Henrik Fredslund-Petursson, administrerende direktør

Om få uger afholder Skovdyrkernes lokale foreninger generalforsamlinger. Her kan du som medlem være med til at præge den fremtidige retning for din forening.

I år er der særlig god grund til at møde op.

Det er et år siden, at Skovdyrkerne ændrede organisationen og samlede en række opgaver centralt.

Målet var at skabe en stærkere og mere konkurrence-dygtig organisation til gavn for medlemmerne.

De første resultater ser fornuftige ud. Medlems-tilfredsheden er høj, NPS-målingerne peger opad, og den samlede økonomi udvikler sig fornuftigt.

Det er vi glade for, og det tyder på, at retningen er rigtig.

Men det er dig som medlem, der kan fortælle, om udviklingen også mærkes i det daglige samarbejde.

Lytter skovfogeden? Fungerer rådgivningen? Bliver afsætning af råtræ og flis gennemført tilfredsstillende?

Det vil vi gerne høre om - og på generalforsamlingen er der god mulighed for at stille spørgsmål til bestyrelsen og for at debattere den fremtidige retning for foreningen.

En vigtig opgave for bestyrelsen er netop at lytte til medlemmernes ønsker og tage beslutninger, der sikrer, at foreningen drives i medlemmernes interesse.

Så mød endelig op og gør din indflydelse gældende. Fra Skovdyrkeres ledelse håber vi på stort fremmøde og konstruktiv debat.

Målet var at skabe en stærkere og mere konkurrence-dygtig organisation til gavn for medlemmerne.

Udgiver: De Danske Skovdyrkerforeninger
Parallelvej 9A, 8680 Ry

www.skovdyrkerne.dk

Ansvarshavende redaktør: Henrik Fredslund-Petursson
Redaktør: Jens Mathiasen / jma@skovdyrkerne.dk

Layout: Landbrugsmedierne
Tryk: PE Offset A/S – ISSN 2445-785X

Søg skovrejsnings-tilskud året rundt

Lodsejere kan nu søge tilskud til skovrejsning hele året. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, SGAV, har midlertidigt ophævet ordningens opsamlingsrunder og behandler i stedet ansøgningerne løbende. Det oplyser styrelsen på sin hjemmeside.

Projekter i områder, hvor behovet for at reducere kvælstof er særligt stort, bliver behandlet først. Derefter følger de øvrige ansøgninger.

Både private og offentlige lodsejere kan søge. Tilskuddet er 75.500 kroner pr. hektar til almindelig skovrejsning og 90.500 kroner pr. hektar, hvis skoven udlægges til urørt skov.

Aralet skal som udgangspunkt være mindst én hektar. Ansøgningen skal sendes gennem SGAVs digitale system MARS.

Green Product var traditionen tro på plads på Langesømessen. Her blev det til en velbesøgt dag med gode samtaler med kunder, medlemmer og entreprenører.

Mange gæster på Langesømessen

Skovdyrkernes datterselskab Green Product var traditionen tro blandt udstillerne, da årets Langesømesse blev afviklet den 20. august.

I år var messen godt besøgt – også hen over eftermiddagen. Dagen bød på mange gode samtaler med kunder, medlemmer og entreprenører under trækrønerne ved Langesø Gods.

Langesømessen afholdes hvert år den tredje torsdag i august og er Europas største fagmesse for juletræer, pyntegrønt og skovbrug. Messen samler producenter, handlende, entreprenører og leverandører fra både Danmark og udlandet.

Meldingen fra Green Product er, at stemningen i juletræsbranchen er bedre, end den har været længe. Det hænger blandt andet sammen med, at priserne på juletræer er på vej op efter flere svære sæsoner.

På den fælles skovstand kunne gæsterne blive klogere på skovens klimabidrag og anvendelsen af træ.

Skoven satte gang i klimadebatten

Skovdyrkerne deltog i Klimafolkemødet i Midelfart, som blev afviklet sidst i august. Her blev der sat fokus på skovens betydning for klimaet.

Skovdyrkerne stod på stand med Dansk Skovforening, Dalgas og Ørsted. Standen trak mange nysgerrige gæster til.

Der var gode snakke om, hvorfor skovens

klimabidrag rækker længere end træernes optag af CO₂. Det handler blandt andet om, at når træ anvendes i byggeriet og erstatter beton og stål, så mindskes udledningen fra byggeriet. Samtidig lagres kulstoffet i træprodukterne, mens nye træer vokser op og optager CO₂.

De tre dage bød på gode faglige debatter, mange spørgsmål og samtaler om, hvordan

Danmark kan bruge skoven og træet endnu bedre i klimainsatsen.

Også biomassens rolle i det danske energisystem kom til debat. Her var der blandt andet fokus på, hvordan skovbrugets restprodukter kan bidrage til en stabil energiforsyning, når træet ikke længere kan anvendes til produkter med højere værdi.

Syd for grænsen er der loft over renafdrifter

I Sydslesvig kræver renafdrift tilladelse fra 0,3 hektar og op. Over to hektar er det ikke tilladt. Kom med på besøg hos skovejer Jörg Andresen og hans rådgiver i den lille plantage Gammelmoor lige syd for grænsen.

Tekst og fotos: Hans Kristensen

Krydser man landegrænsen ved en af de små overgange i området mellem Tønder og Tinglev, finder man den lille tyske grænseby Westre.

Her bor Jörg Andresen, der er byens borgmester – og som desuden er ejer af et par parceller i en nærliggende plantage, som er anlagt, da man afvandede mosen Gammelmoor.

Som skovejer er Jörg Andresen også valgt ind som bestyrelsesmedlem i foreningen Forstbetriebsgemeinschaft Nordfriesland-Schleswig, som er et fællesskab, hvor han og andre skovejere i det vestlige Sydslesvig kan hente forstlig rådgivning og faglig hjælp til driftsmæssige tiltag og til salg af råtræ.

Det er en funktion, der ligger tæt op ad de ydelser, som skovejere på den danske side af grænsen får gennem skovdyrkerforeningerne, men der er også tydelige forskelle, både hvad angår organisationen, skovdyrkingen og den lovgivning, som det hele ligger inden for rammerne af.

Skovdyrkeren har mødt Jörg Andresen og den lokale skovfoged, Walter Rahtkens, mellem de nyligt gennemhuggede sitkaer i Gammelmoor for at høre mere om forholdene i de private skove og plantager hos vores allernærmeste naboer mod sydvest.

Egnsudvikling med plantager

Den vestlige del af Sydslesvig består alt overvejende af sandet og temmelig ringe jord. Her har befolkningstætheden historisk set været meget lav. Men i

1950'erne blev der iværksat et omfattende egnsudviklingsprojekt, hvor store områder blev drænet og heder og moser blev kultiveret til fordel for driften af såvel områdets eksisterende landbrug som de mange nyanlagte husmandssteder, der var en del af projektet.

– Fremtidig selvforsyning med træ til ejendommenes drift blev anset for at være vigtigt. Derfor blev der mange steder anlagt små plantager i de år. Her blev der plantet træarter fra hele verden i håbet om, at man fandt noget, der kunne klare sig fornuftigt på den karriige jordbund, siger skovfoged Walther Rathkens.

På fastlandet var det arter som rødgran, sitkagran, contortafyr og japansk lærk. Ude på øerne i Vadehavet plantede man især østrigsk fyr. Alt blev plantet meget tæt, på én gang én meter, så man kunne sikre sig et tidligt udbytte af hegnspæle.

– Men så blev hegnspæle af metal almindelige, og byggematerialer blev lettere tilgængelige og skulle ikke længere nødvendigvis hentes i egen skov. Derfor fik mange af disse plantager efterfølgende i høj grad lov til at passe sig selv, forklarer skovfoged Walter Rahtkens.

Mellem sitkastammerne

Beskrivelsen passer meget præcist på Jörg Andresens skovklædte moseparceller.

Tyskland er kendt for sine lange traditioner for naturnær skovdrift, men her i den 70 år gamle bevoksning af sitkagran med lidt spredte rødgraner imellem føler man sig næsten hjemme som dansker, i

og med at den ligner tilsvarende bevoksninger op langs med den jyske vestkyst.

Glansbladet hæg (*Prunus serotina*) er et fælles problem på begge sider af grænsen.

Jörg Andresen rykker nærmest automatisk fremspirende planter op, når han passerer dem, selv om der ikke er den mindste chance for, at han kommer den invasive art til livs.

Tidligere var moselodden delt op mellem ti ejere, der havde hver sin smalle strimmel. Jörg Andresen arvede en lod og har efterfølgende købt andre op, der ligger spredt mellem de tre andre ejeres lodder. Han husker området fra før:

– Man kunne næsten ikke sætte en fod til jorden herinde, så tæt var det, for det var aldrig blevet tyndet. Jeg har altid fyret med brænde og var en af de eneste, der brugte skoven. Men i længden skulle der mere til. Træerne begyndte at dø hurtigere, end jeg kunne fælde dem, og vi begyndte at få stormfald. Så jeg tog kontakt til Forstbetriebsgemeinschaft Nordfriesland-Schleswig for at få rådgivning, forklarer han.

Sjældne skovrejsninger

– Herude vestpå er det her en meget almindelig skovtype, der udgør hovedparten af de omkring 4.000 hektar, der sorterer under mig, forklarer Walter Rahtkens og peger på de omgivende graner.

– En omlægning vil være svær. For der er meget hjortevildt i området. Forestiller man sig, at man f.eks. underplantede med bøg, ville den hurtigt blive bidt ned. Derfor vil man i et område

Jörg Andresen (t.h.) drøfter resultatet af tyndingen i skovparcellerne i Gammelmoor med skovfoged Walter Rahtkens, Landwirtschaftskammer Schleswig-Holstein.

Der står meget råvildt i området, og gennem de seneste 15 år har kronvildt fra Danmark også bredt sig i Nordfriesland. Det gør træartsvalget udfordrende.

Skovningen i Gammelmoor har givet tømmer, cellulosetræ og emballagetræ. Sidstnævnte sendes i øvrigt over grænsen til Dansk Træemballage i Ribe.

→ som dette nok satse på selvforyngelse med sitkagran, forklarer skovfogeden, der ikke har helt de samme muligheder for store armbevægelser som sine danske kolleger.

For skovloven i Slesvig-Holsten siger, at han fra 0,3 hektar og op skal indsende en begrundet ansøgning, hvis han vil renafdrive. Og renafdrifter over to hektar er ikke tilladt.

– Der skal også tilladelse til, hvis en lodsejer af den ene eller den anden grund ønsker at fjerne eksisterende skov. Den får man kun, hvis man anlægger et stykke erstatningsskov et andet sted, forklarer Walter Rahtkens, der har denne type anlæg som nogle af sine relativt få skovrejsningsprojekter, idet myndighederne i delstaten Slesvig-Holsten kun i beskedent omfang giver tilskud til anlæg af ny skov.

Gratis tilsyn og betalt planlægning

Selv om Walter Rahtkens rådgiver medlemmerne af Forstbetriebsgemeinschaft Nordfriesland-Schleswig, er det ikke

dér, han er ansat. I stedet er han ansat af Landwirtschaftskammer Schleswig-Holstein, der er en halvoffentlig organisation inden for landbrug, skovbrug og gartneri. Her er han én af 12 distriktskovfogeder.

– Delstaten har valgt at lægge skovrådgivningen over i Landwirtschaftskammeret, der forsker, udvikler og rådgiver inden for jordbrugserhvervene. Det fungerer sådan, at selve skovtilsynet er gratis. Som skovejer kan man således få et besøg med tilhørende rådgivning fra mig eller en af mine kolleger i de andre områder.

– Her kigger vi på skoven og ser på, hvad der med fordel kan gøres af driftsmæssige tiltag. Hvis der derefter skal foretages noget konkret, hvor vi skal involveres, skal der betales for det. Det kan for eksempel være planlægning af skovninger. Men skovejeren kan også sagtens vælge at stå for hele eller dele af opgaven selv. Der er også skovejere, der opgiver helt og lader skoven passe sig selv. Det er også både muligt og lov-

ligt, forklarer Walter Rahtkens.

Otte ud af ti er medlem

De lokale skovforeninger såsom Forstbetriebsgemeinschaft Nordfriesland-Schleswig er et bindeled, der koordinerer indsatsen i skovene. Ved at samle opgaver fra flere skovejere i et område kan man f.eks. få bedre aftaler med skoventreprenører eller en bedre samlet afsætning af effekterne.

Det er også denne forening, der, mod et procentgebyr, står for faktureringen af solgt råtræ hos medlemmerne. Ved at være medlem her får man desuden de betalte ydelser fra skovfogederne i Landwirtschaftskammeret billigere.

Alt dette gør det attraktivt at være medlem. Hos Walter Rahtkens i Nordfriesland er omkring 80 procent af alle private skovejere derfor med i foreningen.

– Placeringen af skovfogederne i Landwirtschaftskammeret stammer fra tidligere, hvor stort set alle private skovejere også var landmænd. Sådan er det

Douglasgran fra den nærliggende statsskov ved Süderlügum. Arten trives i området og kan være et vigtigt fremtidsstræ, også i de private skove.

areal, der bidrages med, fortæller Jörg Andresen.

Med tyndingen er bevoksningen sikret de næste cirka ti år frem, indtil den egentlige afvikling – hvis ikke storme, sygdomme eller skadedyr gør det nødvendigt at ændre planerne i utide. Hvad der derefter skal ske, står stadig åbent.

– Klimaændringerne kommer til at spille en rolle i planlægningen af næste skovgeneration, siger Walter Rahtkens.

– Heldigvis er vi så tæt på havet, at vi nok ikke får helt de samme temperaturstigninger som andre. Men så er vi til gengæld mere udsat for storme, så rødgran ser jeg ikke som en mulighed, og det har jeg ikke gjort længe. Jeg kan ikke huske, hvornår jeg sidst har brugt rødgran hos et medlem, lyder det

ikke længere. Hos mange større landmænd er skovstykkerne i dag nærmest til overs. Derfor ser vi ofte, at skove sælges fra til naturelskere, til folk der gerne vil med i fællesjagten i et område eller til folk, der gerne vil lave deres eget brænde, forklarer han.

Der er ingen arealmæssige eller andre grænser for, hvem der må købe en skovparcel i Sydslesvig. Men hvis en eksisterende matrikuleret parcel ønskes delt, skal der indhentes tilladelse først.

Nej til rødgran

For Jörg Andresen er det blevet en spændende udfordring at sikre, at der sker en skovfagligt forsvarlig drift i den lille parcellskov, som han ejer en del af. De præcise skel er ikke nødvendigvis lette at identificere i bevoksningen. Men alle ved, hvor meget jord de har.

– Derfor fik jeg tidligere i år opbakning fra de andre ejere til en løsning, hvor hele plantagen blev tyndet samlet, hvorefter hver enkelt ejer afregnes forholdsmæssigt for solgt træ ud fra det

Varsom med nye arter

Længere nede i Tyskland har man plantet en del robinie på sandjord, men erfaringerne er for blandede til, at Walter Rahtkens tør satse på arten.

– Vi har jo også i sin tid plantet glansbladet hæg, og se, hvad der kom ud af det. Så jeg vil være varsom med at hente en ny art med stort spredningspotentiale ind, siger han.

– Sitkagran vil, ligesom her, hvor vi står nu, fortsat indgå i skovene, fordi de forynger sig så villigt, men samtidig er der jo sitkalusene, som gør dem til en lidt usikker satsning. Jeg ville nok især tænke på arter som douglasgran, japansk lærk og eg hos skovejere her omkring, konkluderer han.

Disse forhold skal Jörg Andresen tage stilling til, når tiden kommer.

Men i første omgang kan han nøjes med at glæde sig over den veludførte tynding i Gammelmoor, der med tidens gode træpriser endog har givet et fornuftigt dækningsbidrag.

Den ældste skov blev plantet i 2007. I dag er birketræerne op til 15 meter høje, mens hassel og dunet gedebled danner underskov.

Fuglene flytter ind i de nye skove

Skovrejsninger virker som magneter på fuglelivet. Tre skovrejsninger ved Aabenraa rummer et stort antal ynglende fugle, viser ny undersøgelse.

Tekst: Jens Mathiasen

Munk, gransanger, havesanger og løvsanger er nogle af de 16 fuglearter, der allerede har taget en blot otte år gammel skov i brug.

Det viser en ny undersøgelse, som Jesper Tofft og Poul Junk har gennemført i tre private skovrejsninger mellem Sønder

Hostrup og Felsted sydøst for Aabenraa.

– Vores lille undersøgelse viser, at nye skove hurtigt tiltrækker en lang række fuglearter, siger Jesper Tofft.

Undersøgelsen peger samtidig på, at antallet af arter vokser, efterhånden som skoven bliver ældre.

I en 14-årig skov var der 19 arter med territorie- eller yngleadfærd, mens en 19-årig skov husede 21 arter.

Jesper Tofft har været med til at gennemføre undersøgelsen af fuglelivet i skovrejsninger.

Samlet fandt de 29 arter med tilknytning til skov, krat og åbent land. Dertil kom syv arter, som er knyttet til søer og vandhuller.

Drevet af nysgerrighed

Jesper Tofft arbejder til daglig som konsulent og Poul Junk er fritidsornitolog.

– Vi besluttede at lave undersøgelsen af ren og skær nysgerrighed. Vi ville ganske enkelt se, hvordan det var gået i skovene, siden de blev plantet, siger Jesper Tofft.

Fra 12. april til 11. juni i år gennemgik de hver skov fire gange. De valgte dage med lidt vind og talte fuglene mellem klokken 7 og 13.

– Vi gik langsomt i zigzag gennem skovene, så vi kunne høre og registrere alle fuglene, fortæller Jesper Tofft.

De noterede alle arter med territorie- eller yngleadfærd. Hvert territorium talte som et ynglepar.

De første ture fangede især tidlige arter som mejser, spætter, rødhals og jernspurv. De sidste ture dækkede også sent ankomne trækfugle som kærsanger, havesanger og gulbug.

Tre forskellige skove

De tre skove dækker tilsammen 37 hektar. De ligger alle på østsønderjysk morænejord med et højt indhold af ler.

Den ældste skov er på otte hektar. Den blev ikke hegnet efter plantningen, og råvildtet bed hårdt på især eg og bøg. Eg skulle have været den dominerende træart. I stedet har ammetræet rød-el fået en fremtrædende plads.

Den mellemste skov er på 21 hektar og består af tre stykker. Veje og åbne træcéer under elledninger skiller dem ad. Her vokser en bred blanding af løvtræer, enkelte nåletræer og mange hjemmehørende buske.

Den yngste skov dækker otte hektar. Her dominerer bøg, eg og småbladet lind med birk og rød-el som ammetræer. Skoven blev plantet i det meget

Munken var undersøgelsens talrigste art. Der blev registreret 40 ynglepar i de tre skove. Her ses en han med den karakteristiske sorte kalot. Foto: Charles J. Sharp/Wikimedia Commons

gået tilbage. Til gengæld er arter fra krat og skov rykket ind.

– Fuglene følger træernes udvikling. Nogle arter trives i den helt unge skov, mens andre først kommer til, når træerne bliver højere og skoven tættere, siger Jesper Tofft.

Solsort, sangdrossel, bogfinke, gransanger, munk og havesanger er nu blandt de mest udbredte arter.

I den yngste skov fandt de seks par løvsangere. Arten foretrækker lave bevoksninger og vil formentlig gå tilbage, når træerne vokser til.

Tornsanger, gulspurv og tornirisk findes også stadig i den unge skov.

I den mellemste skov registrerede de 23 par munk, 19 par gransanger og 15 par havesanger.

Den ældste skov husede som den eneste fire par skovpibere. Rødhalsen fandt de også kun i de to ældre og mere skyggefulde skove.

– Skoven står jo ikke stille. Derfor vil fuglelivet også fortsætte med at ændre sig i mange år, siger Jesper Tofft.

Gamle hegn giver redepladser

De gamle markhegn spiller en vigtig rolle i de nye skove.

Efter plantningen er hegnene blevet en del af skovbrynene. De gamle træer rummer allerede huller og sprækker, som endnu mangler i de unge træer.

Her kan blandt andet musvit, blåmejse, rødstjert og stor flagspætte finde redepladser.

Hegnene hjælper samtidig planter og insekter med at sprede sig ind i skoven.

– Der er føde nok til mejserne. Det er snarere redehullerne, der mangler. Derfor vil man sandsynligvis kunne få flere musvitte ved at sætte redekasser op, siger Jesper Tofft.

Vand giver flere arter

I to af skovene er der gravet vandhuller og afbrudt dræn. Det har skabt små søer, moser og områder med rørskov.

Gransangeren blev fundet i alle tre skove og var særlig talrig i de to ældste. Foto: Stephan Sprinz/Wikimedia Commons

Løvsangeren trives i lave og unge bevoksninger. Foto: Zeynel Cebeci/Wikimedia Commons

tørre forår 2018. Den lerholdige jord holdt dog så godt på vandet, at kun få planter gik ud.

Fuglene skifter undervejs

Det er ikke de samme fugle, som følger skovene gennem hele deres udvikling.

Da træerne var lave, fandtes flere fugle fra det åbne land. Det gjaldt blandt andet almindelig og sortstrubet bynkefugl, tornsanger, tornirisk og gulspurv.

Flere af dem er siden forsvundet eller

Den mellemste skov er 14 år. Den er plantet med mange forskellige træer og buske. Her blev 19 fuglearter registreret som ynglende.

29 fuglearter i skovene. Det er vigtigt for den lokale biodiversitet, siger han.

Håber på større undersøgelser

I de kommende år skal der plantes store arealer med ny skov på dansk landbrugsjord. Jesper Tofft hå-

Her blev der fundet lille lappedykker, grågås, gråand, blishøne og rørhøne.

Desuden registrerede de rørsanger og rørspurv. Vandhullerne producerer også insekter, som bliver føde for fuglene i skoven. Fire-fem paddearter bruger desuden den nye skovbund, når de opholder sig på land.

– Vandet giver en ekstra variation. Det kommer ikke kun vandfuglene til gode, siger Jesper Tofft.

Lokal biodiversitet

Skovdyrkerne Syd plantede de tre skove på tidligere landbrugsjord i henholdsvis 2007, 2012 og 2018.

Skovene er plantet med natur og dyreliv som det vigtigste formål.

Træproduktionen kom i anden række, og derfor kan resultaterne ikke uden videre overføres til alle skovrejsninger.

Undersøgelsen omfatter desuden kun tre skove på samme egn og jordbund. Den viser fuglelivet i 2026, men bygger ikke på årlige tællinger siden plantningen.

– Det er en lille undersøgelse, og det er vi helt klar over. Den kan ikke stå alene, men den viser, hvad der er sket i netop disse skove, siger Jesper Tofft.

Lokalt er forskellen tydelig.

– Før skovene blev plantet, var her nogle få sanglærker og forholdsvis få vilde planter og insekter. Nu har vi fundet

Et 30 meter bredt tracé under elledningerne deler den mellemste skov. De lange skovbryn øger randeffekten og skaber flere forskellige levesteder.

ber derfor, at den sønderjyske undersøgelse kan få forskere og andre fagfolk til at gå videre.

– Vi håber, at resultaterne fra vores lille undersøgelse kan bruges af forskere og skovfolk, som arbejder med skovrejsningens betydning for dyr og planter, siger han.

Forfatterne håber på flere og større undersøgelser fra forskere.

– Der kommer rigtig mange skovrejsninger i disse år. Derfor vil det være oplagt at få dokumenteret, hvad der faktisk sker med naturen, siger Jesper Tofft.

Den yngste skov fra 2018 har et langt og bugtet skovbryn med blandt andet lind, tjørn, eg, røn og rød kornel. Her blev registreret 16 ynglende fuglearter

Egeprocessions-spinderens larver lever tæt sammen. De lange hår er synlige, men det er larvernes langt mindre brandhår, som kan give mennesker og dyr kraftig irritation. Foto: Kleuske/Wikimedia Commons.

Larve vil have fritstående egetræer

Egeprocessions-spinderen er etableret flere steder i Danmark. Skovejere bør især holde øje med nyplantede og lysstillede egetræer. Larven skader ikke træerne alvorligt – og den flytter ikke ind i egeskovene.

Tekst: Jens Mathiasen

Egeprocessions-spinderen eller larven fra helvede.

Den meget omtalte larve var i løbet af sommeren på alles læber. Der blev meldt om fund ved Odense – og folk i nærheden havde fået udslet af larvernes brandhår.

Men skovejere kan godt sænke skuldrene. Den kommer ikke til at flytte ind i

de typiske danske egeskove, lyder det fra en ekspert.

– Jeg vil tage det med ro. Den holder mest af lysstillede egetræer. Det vil sige bytræer – og til dels også i randen af egeskove. Den bryder sig ikke om den lukkede skov. Det er for mørkt for den, siger lektor emeritus Hans Peter Ravn, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Han har gennem en årrække arbejdet

Hans Peter Ravn er lektor emeritus ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet.

Larverne kan afløve egetræer, men træerne dør ikke af det. Foto: Lene Fischer

Egeprocessions-spinderens grå og stærkt behårede larver samlet på stammen af et egetræ i Holland. Foto: Videntjenesten, Københavns Universitet.

med skadevoldere på træer og fulgt egeprocessions-spinderens vej til Danmark.

Brandhår giver problemer

Egeprocessions-spinderen er en nat-sværmer, men det er larverne, som kan give problemer. De lever på egetræer og samler sig i reder af spind på stammer og grene.

- Det er ikke larvernes lange synlige hår, der er problemet. Det er nogle små, mikroskopiske hår, som kan frigøres til luften, fordi de er så små og lette, siger Hans Peter Ravn.

Larverne udvikler de såkaldte brandhår i de sidste tre af deres seks larvestadier.

- Det er perioden fra midten af maj til midten af juli. Det er der, hårene kan give udslæt og irritere øjne og luftveje. I den øvrige del af året vil larverne ikke volde skade på mennesker, siger han.

- Men da brandhårene frigøres ved hudskifterne mellem larvestadierne, og dette foregår i rederne, kan brandhårene findes i rederne sammen med de tomme larvehuder året rundt. Så dem skal man holde fingrene fra, lyder det.

Egetræer tåler angreb

Larverne findes især på stilke og vintereg, men kan også angribe andre

europæiske egearter.

Ved store forekomster kan larverne æde træerne helt eller delvist bladløse. Det koster tilvækst, men egetræerne klarer normalt angrebet.

- Det er som vi kender det fra afløvning af egeviklere og frostmålere med flere, der jævnligt findes i det tidlige forår.

- Egetræerne tåler afløvning. I en 100-årig omdrift er det begrænset, hvad væksttabet betyder, siger Hans Peter Ravn.

Han gør det klart, at larverne ikke slår egetræer ihjel. Går et træ ud, vil det typisk være en kombination af tørke, svampe og andre svækkelser. Det skyldes ikke kun larverne.

Mennesker spreder larven

Egeprocessions-spinderen spreder sig kun lokalt.

- De voksne hun-sommerfugle flyver ikke langt. Hunnerne lægger normalt æggene på de nærmeste egetræer – inden for få hundrede meters afstand, siger Hans Peter Ravn.

Hunnen lægger flere hundrede æg på et årsskud. De sidder som et bælte rundt om skuddet og er dækket af et sekret, der gør dem svære at få øje på.

- Problemerne med spredning opstår, når træer med æg flyttes over store afstande, siger han.

Ifølge lektoren var det sandsynligvis det, der skete i Odense. Her mener man, at tysk-importerede egetræer havde æggene med. Træerne blev plantet som vejtræer omkring 2020.

- Hvis vi ikke havde fået skadevolderen slæbt ind til Odense, så tror jeg, vi kunne have undgået at få den, siger han.

Tjek træerne det første år

Hans Peter Ravn opfordrer planteskoler og importører af planter til at være meget opmærksomme.

- Planteskolerne har et stort ansvar. Vi ved, at importerede egetræer og klumpplanter til veje, parker og byområder har givet problemer. Nu ved vi, hvordan vi har fået den ind, og vi skal virkelig prøve at begrænse dens spredning, siger Hans Peter Ravn.

Som skovejere er det også vigtigt at være opmærksom, råder lektoren.

Skovejere bør især holde øje med nyplantninger af eg, som kommer fra udlandet.

- Sørg for at holde øje det første år, efter at træerne er plantet. Se på års-skuddene, og kontrollér, om der kom-

En gammel rede ved foden af et egetræ kan fortsat indeholde larvehuder og brandhår. Derfor bør skovejere hverken røre ved reden eller forsøge at fjerne den uden beskyttelse. Foto: Videntjenesten, Københavns Universitet.

mer larver på træerne, lyder rådet.

Hvis træerne er fri for larver gennem den første vækstsæson, er der ifølge lektoren ikke længere risiko for, at importerede æg sidder på dem.

Få fundet bestemt

Ved mistanke om egeprocessions-spinderen skal skovejeren først finde ud af, om det faktisk er den art, der sidder på træet.

– Jeg opfordrer derfor til, at man sender et billede til appen Arter.dk. Appen registrerer stedet, og fagfolk kan bagefter bekræfte, om det er egeprocessions-spinderen, siger Hans Peter Ravn.

Hvis det er larven fra helvede, der har slået sig ned, skal man ikke bare fare ud og bekæmpe. Men det skal ifølge lektoren ske inden de udvikler sig til voksne sommerfugle, som flyver op og lægger æg i toppen af nærmeste store egetræ.

- De steder i Europa, hvor man har opgivet at udrydde arten, har man lært at leve med den. Hvis larverne er langt væk fra mennesker, er det ikke nødvendigvis et problem. Omvendt er det noget andet tæt på parker, skoler, boliger og andre steder, hvor mennesker færdes. Her kan en målrettet lokal bekæmpelse være en mulighed, siger han.

Om larven

- Egeprocessions-spinderen. *Thaumetopoea processionea*.
- Den er også populært kaldet larven fra helvede.
- Det er en natsværmer, der lever på eg.
- Der er én generation om året, og det er kun larven, der æder løv og bærer brandhår.
- Arten holder til på fritstående og lysstillede ege, i skovbryn og langs veje og stier. Traditionelle egebevoksninger i skovene er for mørke til larverne.

Årscyklus

- **Juli-august:** De voksne sommerfugle flyver, parrer sig og lægger æggene på egens årsskud.
- **September-marts:** Æggene overvintrer på grenene. De er svære at få øje på.
- **April-maj:** Æggene klækker, og larverne begynder at æde bladene. Om dagen sidder de samlet i et spind på stammen.
- **Maj-juli:** Larverne udvikler mikroskopiske brandhår. Det er her, risikoen for at blive brændt er størst. Larverne går i lange rækker (processioner) mellem rede og føde. Deraf kommer navnet.
- **Efter august:** Rederne står tomme tilbage, men kan stadig indeholde brandhår.

Egeprocessions-spinderens larver bevæger sig i tætte processioner på egetræerne. Foto: Bent Jensen, Lene Fischer og Per Stadel Nielsen/ Københavns Universitet.

– Men lad fagfolk bekæmpe, som har viden og det rigtige udstyr, råder eksper-ten.

Danmark mangler overblik

De første egeprocessions-spindere blev registreret i Danmark i 1996. Det var hanner, der blev fanget i lysfælder på Lolland-Falsters sydkyst.

Hans Peter Ravn har fulgt arten gennem flere år. Helt tilbage i 2019 pegede han på, at det kunne være et problem, at ingen myndighed havde ansvaret for at samle fund og erfaringer, hvis arten skulle dukke op i Danmark.

– Faktisk er der fortsat ikke overblik. Der har ikke været nogen erfaringsopsamling. Så vi ved jo ikke engang, hvor den er optrådt herhjemme i øjeblikket, siger Hans Peter Ravn.

Det ændrer sig forhåbentlig nu. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, SGAV, har taget den koordinerende rolle og er nu kontaktpunkt for kommunerne.

På Københavns Universitet er Hans Peter Ravns efterfølger, Mathias Justesen, i gang med at beskrive, hvordan registreringen kan bygges op.

Den endelige model og finansiering mangler dog fortsat at falde på plads.

Skovpleje skal genskabe parken ved Schackenberg

Gamle ege, lindealléer og voldgrave er gemt bag tæt opvækst. En restaurering af Schackenberg Slotspark skal finde de gamle strukturer frem igen og samtidig sikre naturværdier og biodiversitet.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Skovfoged Kenneth Rubin lægger hovedet tilbage og kigger op mod kronen på et af de gamle lindetræer i Schackenberg Slotspark.

– Den skal have mere plads, siger han.

Træet er pakket ind i tætte rodskud. Rundt om står opvækst af ahorn, birk og bøg.

– Hvor meget skal vi have væk? spørger Claus Fuglsig Jensen.

– Det, der presser kronen. De store træer skal træde tydeligt frem igen, svarer Kenneth Rubin.

De to fagfolk går fra afdeling til afdeling i parken og danner sig et overblik.

Claus Fuglsig Jensen er indehaver af Sydjysk Skovservice og hyret ind af Skovdyrkerne til at klare det praktiske

Kenneth Rubin er skovfoged ved Skovdyrkerne Syd og står for planlægningen af plejeindgrebet i Schackenberg Slotspark.

Parken veksler mellem tæt skov, åbne græsarealer, søer og gamle parktræer. Restaureringen skal bevare denne variation.

arbejde med motorsav. Han er erfaren og var med for 25 år siden, da der sidst blev gennemført plejeindgreb i parken.

Kernen i arbejdet er, at de store, gamle træer skal have plads, så de igen står som tydelige monumenter for parkens mange gæster.

– Vi skal bevare variationen. Nogle afdelinger skal være lysåbne, andre skal have skovpræg – og der skal fortsat være mørke vilde områder, fortæller Kenneth Rubin, skovfoged ved Skovdyrkerne Syd.

Fra slotshave til skov

Slotsparken er på omkring 7,5 hektar. Den blev anlagt i slutningen af 1600-tallet. I 1750'erne fik den et fransk inspiret udtryk med store lindealléer.

I dag fremstår store dele af parken som skov, som veksler med åbne græsarealer, søer, voldgrave og stier.

– Det er et meget varieret område. Det skal det også blive ved med at være, og det sikrer vi med det projekt, vi nu udfører, siger Kenneth Rubin.

I parken står blandt andet eg, bøg,

lind og kastanje. Der er også enkelte ældre nåletræer som cypres, thuja og douglasgraner, som bidrager til variation.

Sikkerhed og gamle træer

På vejen rundt i parkens afdelinger vurderer Kenneth Rubin de enkelte træers sundhed. Han ser på, hvordan de står placeret i forhold til stierne.

– Parken har mange smukke gamle linde-, bølge- og egetræer. Vi forsøger naturligvis at bevare så mange som muligt af de gamle kæmper. Men de skal være sunde nok til at blive stående mange år frem, lyder det.

Han peger på en tydeligt svækket, gammel bøg.

– Skoven udvikler sig, og ingen træer står for evigt. Min opgave er at vælge de træer, som har de bedste muligheder fremover. Bøgen her er en af dem, der må lade livet og give plads til andre, siger han.

Han gør det klart, at sikkerhed overtrumfer alt i udvælgelsen. Parken har

Rodskud og tæt opvækst har gemt det gamle lindetræ. Nu bliver rodskuddene og opvæksten fjernet, så stammen og kronen igen kommer til sin ret.

Om Schackenberg

- Schackenberg Slot ligger i Møgeltønder ved Tønder. Det nuværende trefløjede barokslot blev opført af feltherre Hans Schack i 1660'erne.
- Slottet tilhørte slægten Schack gennem 11 generationer. I 1978 overdrog den barnløse lensgreve Hans Schack slottet og jordbesiddelserne til den niårige Prins Joachim.
- Prins Joachim flyttede ind og overtog driften i 1993. Dengang omfattede godset 969 hektar landbrugsjord og skov.
- Prins Joachim ejede Schackenberg frem til 2014, hvor slottet, parken, Slotsfeltladen, Avlsgården Røj og en del af jorden blev overdraget til Schackenberg Fonden.
- Fonden blev i den forbindelse stiftet af Prins Joachim, Bitten og Mads Clausens Fond, ECCO Holding A/S og Ole Kirks Fond. Prins Joachim og Prinsesse Marie er protektorer.
- Schackenberg Fonden ejer og driver i dag slottet, Slotsfeltladen samt slotsparken og forpagter Schackenberg Slotskro.
- Matrikulært areal er ca. 192 Ha. Heraf ca. 175 Ha. landbrugsjord inkl. juletræskulturer. Både landbrugsjord og juletræskulturerne er bortforpagtet.
- Schackenberg Fonden arbejder på at få endnu flere til at besøge området for at opleve egnens og slottets historie og de mange fredede bygninger på Slotsgaden i Møgeltønder samt nyde gastronomi af højeste kvalitet på Schackenberg Slotskro.
- Tønder Kommune har siden 1970 stået for den løbende pasning af slotsparken, mens Schackenberg Fonden ejer parken og har det overordnede ansvar. Parken er åben for offentligheden.

Schackenborg Slot ligger i Møgeltønder. Slotsparken ligger syd for slottet.

mange gæster på besøg årligt. Det er vigtigt, at gæsterne kan færdes sikkert på stierne.

Det gælder blandt andet de mange store asketræer, som er stærkt svækkede. Der står desuden bøge med tørre toppe og store visne hovedgrene.

– Vi er meget påpasselige med at undgå risikotræer langs stierne. Folk skal kunne færdes sikkert i parken, siger Kenneth Rubin. Men også her er det vig-

tigt med variation.

– Vi skover bestemt ikke bare de døde og svage træer væk. Vi vurderer altid, hvordan de er placeret.

– Står de svækkede træer et godt stykke væk fra stierne, forsøger vi at bevare dem. Det er med til at skabe et varieret og vildt udtryk.

– Jeg vurderer hvert træ. Hvis det er muligt, topkapper vi de stærkt svækkede træer og lader stammen stå som

højstub. På den måde kan vi skabe variation og øge biodiversiteten, siger han.

Nye parktræer skal tage over

Et andet fokusområde er at sikre nye kæmper i parken. Derfor udpeger Kenneth Rubin også yngre træer, som skal udvikle sig til fremtidens markante parktræer.

– Alting har sin tid – og det gælder jo også parktræer. Derfor skal vi allerede

Skovningsmaskinen fjerner opvækst og uønskede træer. Indgrebet giver de udvalgte parktræer mere lys og plads.

Skovfoged Kenneth Rubin ved en af voldgravene. Opvæksten på brinkerne skal fjernes, så vandet igen bliver en del af oplevelsen i parken.

nu vurdere, hvordan vi kan sikre, at der kommer nye sunde træer op, som bliver næste generations kæmper, siger han.

Arbejdet her er det stik modsatte af arbejdet i produktionsskoven.

– Her vægter vi ikke høj kævlekvalitet. Vi vil gerne have noget uregelmæssighed – noget, som fanger øjet. Men træet skal være sundt og gerne have en stor, symmetrisk krone. Og så skal det visuelt stå rigtigt i forhold til andre elementer i parken, siger han.

Historien skal kunne ses

Parkens oprindelige strukturer er næsten forsvundet i opvækst og tilgroning. Det gælder blandt andet de brede kanaler – oprindeligt voldgrave, som løber igennem parken. Nogle steder er bevoksningen blevet så tæt, at vandspejlet stort set ikke ses fra stierne.

Kenneth Rubin stiller sig ved brinken til en af kanalerne. Også her er der masser af tæt opvækst af ahorn og bøg.

– Det er en skam, at gæsterne ikke kan se vandspejlet og voldgravene. Vi fjerner opvækst på brinkerne, sådan at vandet igen bliver en tydelig del af oplevelsen i parken, siger Kenneth Rubin.

Parken har også fem paragraf 3-beskyttede søer. De ligger også næsten skjult for gæsterne på grund af opvækst.

– På grund af naturbeskyttelsen må vi ikke bare åbne op, da vi ikke må ændre naturtilstanden. Men jeg har ansøgt kom-

munen og har fået dispensation til at rydde opvækst, sådan at søerne igen træder frem for publikum, siger han.

Flis bærer økonomien

De effekter, der kommer ud af projektet, er først og fremmest toppe, grene og løvtræ fra gamle parktræer. Hovedparten bliver afsat som flis.

Træ med bedre dimension og kvalitet bliver solgt som brænde eller kævler. På den måde får ejeren størst mulig værdi ud af skovningen.

– Kan et træ bruges til kævle, skal det selvfølgelig ikke ende som flis. Vi prioriterer altid kaskadeprincippet og aflægger til kævler, hvis det er muligt, siger Kenneth Rubin.

Ifølge skovfogeden er det forventningen, at indtægten fra træet kan betale for arbejdet, og at projektet giver et overskud.

– Selvom kvaliteterne ikke er de bedste, så kommer der altså meget træ ud. Det betyder meget, at det er 25 år siden, der sidst har været et indgreb, siger han.

Men regnestykket er ikke det afgørende, understreger skovfogeden.

– Økonomien skal hænge sammen. Men det vigtigste er, at vi får lavet det rigtige indgreb og efterlader parken med det udtryk, vi gerne vil have. Vi skal gøre det nødvendige uden at fjerne den stemning, folk kommer her for, siger Kenneth Rubin.

Denne lindeallé hører til parkens historie. Her vil der blive ryddet buskads og opvækst bag træerne, så alleén træder mere tydeligt frem.

Mindestenen på Katrinehøj bærer et bronzerelief af rigsfeltherre Hans Schack, der grundlagde Schackenburg. Stenen blev afsløret af Prins Joachim i 2011.

Krigshelt grundlagde slottet

Går man en tur op på den lille høj kaldet Katrinehøj i Schackenburg Slots-park, står man ansigt til ansigt med manden, der lagde navn til det hele.

Her er der rejst en stor granitsten med bronzerelief af rigsfeltherre Hans Schack (1609–1676). Hans Schack spillede en hovedrolle under de dramatiske Svenskekrige i 1650'erne. Som øverstkommanderende for den danske hær forsvarede han med stor succes det belejrede København og sikrede efterfølgende den afgørende sejr ved Nyborg i 1659. I 1661 købte Hans Schack Møgeltønderhus af kongen. Hans Schack rev den gamle, forfaldne bispeborg ned og opførte i stedet det barokslot, vi ser i dag.

Han kaldte slottet Schackenburg efter sig selv. Mindestenen i parken blev afsløret af Prins Joachim i 2011. Den blev rejst for at markere slottets grundlægger og en af danmarkshistoriens store feltherrer.

Drikkevand satte gang i fynsk skovrejsning

To nye drikkevandsboringer blev startskuddet til cirka 11 hektar skov på Jan Hansens ejendom ved Ullerslev. BNBO-erstatning og den nye skovrejsningsordning gjorde omlægningen fra landbrugsjord oplagt.

Tekst og foto: Jens Mathiasen

Skoven ved Ullerslev begynder 65 meter under jorden.

Så dybt går de to drikkevandsboringer, som Ullerslev Vandværk på Fyn har etableret på Jan Hansens marker.

Boringerne er grunden til, at Jan Hansen har valgt at plante skov på knap 11 hektar landbrugsjord. Skoven skal fremover beskytte grundvandet.

– Vandværket spurgte, om de måtte etablere boringerne. Det sagde vi ok til. Og med vandboringerne på vores jord var skovrejsning en oplagt mulighed, siger Jan Hansen.

Vandværket har lagt rør og opført små metalhuse over boringerne. Nu mangler kun den endelige prøvepumpning, inden vandet kan sendes videre til forbrugerne.

Han har ejet ejendommen ved Ullerslev i 30 år. I begyndelsen drev han selv landbrug og havde slagtegrise. Senere blev han entreprenør på fuld tid, mens jorden blev bortforpagtet.

I dag er han 70 år og pensionist.

Blødere vand til Ullerslev

Ullerslev Vandværk har i forvejen boringer i området, men vandet herfra er hårdt og indeholder meget kalk.

Ifølge Jan Hansen er der fundet blødere vand i de nye boringer. Planen er derfor, at det nye vand skal blandes med vandet fra de eksisterende boringer. På den måde reducerer vandværket kalkindholdet i forbrugernes vand.

Arbejdet begyndte for cirka to år siden.

– Det tager tid at få papirarbejde og tilladelser på plads. Men nu er boringerne etableret, og ledninger og strøm er klar, siger Jan Hansen.

BNBO ændrede mulighederne

Med de nye boringer følger der boringsnære beskyttelsesområder – de såkaldte BNBO-områder. Her bliver mulighederne for at bruge pesticider begrænset.

Det ville få betydning for markerne, som Jan Hansen havde bortforpagtet.

– Landmænd er jo ikke så interesserede i et BNBO-område, hvor de ikke må bruge pesticider. Derfor skulle vi finde ud af, hvad der skulle ske med jorden – og skovrejsning var en oplagt mulighed, siger han.

Jan Hansen har fået en engangserstatning for boringerne, ledningerne og de begrænsninger, som følger med BNBO.

– Erstatningen har vi forhandlet os frem til og vi er landet med en god aftale for alle parter, synes jeg, lyder det fra Jan Hansen.

Havde øvet sig i Jylland

Skovdyrkerne har hjulpet med skovrejsningsprojektet og med ansøgningen om tilskud.

Skovrejsningen ved Ullerslev er dog ikke Jan Hansens første.

Da han som pensionist solgte sin entreprenørvirksomhed, købte han en skovejendom i Jylland. Her rejste han skov for fire år siden.

Den erfaring brugte han ved sin ejendom på Fyn.

Skovrejsningen er projekteret af Skovdyrkerne. Den består blandt andet af eg, bøg, lind, sitkagran og douglasgran samt brede skovbryn.

– Jeg havde jo øvet mig i Jylland. Her kunne jeg se, at det fungerede, og derfor var jeg ikke så betænkelig ved at gå i gang igen, siger han.

De to nye drikkevandsboringer er cirka 65 meter dybe. Skoven skal bidrage til en varig beskyttelse af grundvandet omkring boringerne.

Jan Hansen står selv for rensering imellem rækkerne med traktor og lille harve.

Jan Hansen glæder sig over skovrejsningen. Skoven skal fremover beskytte grundvandet omkring to nye drikkevandsboringer.

Han fik de kendte folk fra Skovdyrkerne Vest til at projekttere og plante den nye fynske skov. Et plantehold kørte til Fyn og arbejdede på ejendommen i tre dage.

– Det gik rigtig fint. Jeg synes, at skoven er godt udformet. Træerne er vokset fint til her i vækstsæsonen, siger han.

Der er søgt skovrejsningstilskud under skovrejsningsordningen for Grøn Trepert. Det er 75.500 kroner i tilskud pr. hektar.

Renser selv mellem rækkerne

Jan Hansen står selv for renholdelse. Med en lille traktor kører han mellem planterækkerne og renser ukrudt.

– Her første sommer har vi mange mælder imellem træerne. Men Skovdyrkerne forsikrer mig, at det skal jeg ikke være bekymret for. Træerne skal nok komme op over dem. Det ville være langt mere problematisk, hvis der var meget græsukrudt, siger han.

– Desuden er jeg jo pensionist nu. Jeg har tid til at holde rækkerne godt rene med traktor og harve, siger han.

Renholdelsen skal efter planen fortsætte i tre sæsoner. Derefter er træerne selv i stand til at konkurrere mere ukrudtet.

Skov til næste generation

Jan Hansen har rundet 70 år og har ikke rejst skoven med forventning om at han selv kommer til at skove eller tynde træerne.

Men han glæder sig over den værdi, skoven får for ejendommen og den næste generation.

– Min søn og svigerdatter har tidligere boet på ejendommen. De vil gerne vende tilbage på et senere tidspunkt. Det er en god tanke, at der nu er en skov til dem, der kommer efter mig, siger han.

– Derudover går jeg jo også selv på jagt. Og med den nye skov forbedrer vi både herlighed og jagt på ejendommen, lyder det.

Ingen tegn på danske sika-hybrider

En ny dansk undersøgelse har ikke fundet førstegenerationshybrider mellem sikavildt og kronvildt. Vildtforvalter Peter Christian Holmquist forklarer baggrunden og betydningen for den danske forvaltning.

Af Peter Christian Holmquist, vildtforvalter, Skovdyrkerne

En ny dansk undersøgelse har ikke fundet tegn på førstegenerationshybrider mellem sikavildt og kronvildt.

Resultatet er relevant, fordi sika i 2025 blev optaget på EU's liste over invasive arter.

Beslutningen bygger blandt andet på erfaringer fra Storbritannien og Irland, hvor sika har krydset sig med kronvildt.

Når en art optages på EU's liste, følger der en række krav. Det kan blandt andet være forbud mod opdræt og udsætning samt krav om at bekæmpe arten eller begrænse dens yderligere udbredelse.

Spørgsmålet er derfor, om hybridisering også forekommer i Danmark, hvor vi har haft fritlevende sika i omkring 125 år.

Ingen hybrider i undersøgelsen

Det er Dansk Skovforening, som i samarbejde med Københavns Universitet har undersøgt, om der forekommer eller tidligere har været tilfælde af hybridisering i Danmark.

Den danske undersøgelse omfattede blodprøver til kromosomanalyser, testikler til undersøgelser af kromosomernes adfærd under kønscelledannelsen samt vævsprøver til DNA-analyser.

Der blev indsamlet blodprøver fra 80 sikaer og 29 krondyr fordelt på 21 forskellige lokaliteter.

På baggrund af dyrenes genoty-

Sika har levet frit i Danmark i omkring 125 år. I England er der fundet eksempler på, at sika har reproduceret sig med kronvildt. Foto: Ian Andrews/Geograph

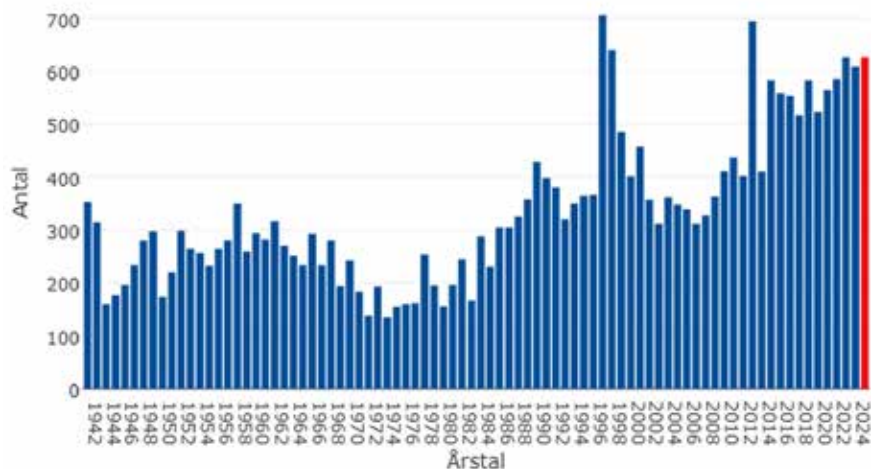
Om sikavildt

- Sika blev hentet fra Japan til irske dyrehaver i midten af 1800-tallet og senere spredt til dyrehaver i Storbritannien. Flere steder satte man dyr ud for at få mere vildt at jage. De dannede fritlevende bestande.
- Handel med sika mellem konger og fyrster spredte arten til resten af Europa. I Danmark har sika levet frit i omkring 125 år – altså siden omkring 1900.
- Den vildtlevende bestand anslås i dag til cirka 2.100 dyr.

Hybridisering

- Hybridisering sker, når to forskellige arter krydser sig og får afkom.
- Der er sket krydsninger mellem sikahjorte og kronhinder.
- Afkommet kan være fertilt og dermed føre gener fra begge arter videre til de næste generationer.
- Hybridisering er især dokumenteret i lokale områder med tætte bestande i Storbritannien og Irland.
- Den nye danske undersøgelse fandt ingen førstegenerationshybrider.

Jagtudbytte Sika, Total

Som det fremgår af vildtudbyttestatistikken, har antallet af nedlagte Sika været stigende gennem de seneste 15 år.

Reproduktion med kronvildt

Anderledes ser det ud i Storbritannien og Irland. Her er der fundet eksempler på, at sika har reproduceret sig med kronvildt.

Beslutningen om at optage sika på EU's liste over invasive arter er primært truffet på baggrund af erfaringer fra Storbritannien og Irland.

Her er der sket hybridisering i områder med tætte bestande af både kronvildt og sika. I de undersøgte tilfælde er hybridiseringen sket mellem kronhinder og sikahjorte.

Skaber problemer

Problemet er, at det hybridiserede afkom er fertilt. Hybriderne kan derfor reproducere sig og føre gener fra begge arter videre til de næste generationer. En hybrid mellem kronvildt og sika betegnes som en kron-sika.

Kron-sikaens brunstkald ligger mellem kronhjortens og sikahjortens kald. Undersøgelser viser, at kronhinder kan have svært ved at skelne mellem kronhjorte og sikahjorte alene ud fra brunstkaldet.

Det kan øge sandsynligheden for yderligere hybridisering og dermed føre til en fortsat vækst i bestanden af kron-sikaer.

Kronvildt og sika udfylder forskellige økologiske nicher. Hybridisering mellem arterne kan derfor påvirke biodiversiteten direkte.

Bekymringen er, at en voksende bestand af hybrider på længere sigt kan udkonkurrere eller genetisk fortrænge det oprindelige kronvildt. Dermed kan forskellene mellem hjortearterne gradvist blive udvisket, og den biologiske mangfoldighed mindskes.

Hvad gør vi i Danmark?

EU-forordningen bygger som udgangspunkt på et princip om, at invasive arter skal udryddes.

Der gælder dog undtagelser. Det kan blandt andet være, hvis en art allerede er vidt udbredt, eller hvis en udryddelse vurderes at være urealistisk eller uforholdsmæssigt dyr.

I sådanne tilfælde skal det enkelte medlemsland kontrollere bestanden og begrænse artens yderligere udbredelse.

I Danmark betragtes sika som vidt udbredt. Det betyder, at bestanden kan reguleres året rundt, mens udsætning og opdræt ikke længere er tilladt.

Danmarks Jægerforbund anbefaler, at reguleringen som udgangspunkt foregår inden for artens nuværende jagttid.

per fandt forskerne ingen tegn på F1-hybrider. Det vil sige førstegenerationshybrider mellem kronvildt og sika.

Undersøgelsen viste samtidig, at 91 procent af de undersøgte sikaer havde en homozygot genotype. Det udelukker, at disse dyr var førstegenerationshybrider.

Forskerne konkluderer derfor, at der ikke er fundet tegn på F1-hybrider i den danske bestand af sika. Hvis hybridisering forekommer i Danmark, vurderes den at være yderst sjælden.